

Sygn. akt IV U 907/16 **W BRZMIENIU PO SPROSTOWANIU**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2016 r.

Sąd Okręgowy/Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie

Wydział IV

w składzie:

Przewodniczący SSO Rafał Łatanik

Protokolant Anna Tomasz

po rozpoznaniu w dniu 13 grudnia 2016 r. w Częstochowie

sprawy J. Ł.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania J. Ł.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C.

z dnia 9 marca 2015 r. Nr (...)

oddala odwołanie

Sygn. akt IV U 907/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 9 marca 2015 roku numer (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. odmówił ubezpieczonemu J. Ł. przyznania prawa do emerytury.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy podniósł, że ubezpieczony nie wykazał wymaganego 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, a z przedłożonych dokumentów trudno przyjąć, że praca wykonywana była stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach.

W odwołaniu wniesionym do Sądu ubezpieczony J. Ł. wniósł o uchylenie i zmianę zaskarżonej decyzji i uznanie jego pracy na stanowisku ślusarza remontowego i operatora maszyn skrawających jako pracę świadczoną w warunkach szczególnych. Na potwierdzenie charakteru swojej pracy wniósł o dopuszczenie dowodu z zeznań wskazanych w sprawie świadków. Powoływał się także na swoją trudną sytuację rodzinną i finansową.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Oddział w C. wniósł o oddalenie odwołania wywodząc jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 9 czerwca 2015 roku Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie oddalił odwołanie ubezpieczonego.

W wyniku rozpoznania apelacji ubezpieczonego Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2016 roku w sprawie sygn. akt III AUa 1593/15 uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej oddalenia odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. z dnia 9 marca 2015 roku odmawiającej ubezpieczonemu prawa do emerytury z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu – Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

W wytycznych do wyroku Sąd wskazał w pierwszej kolejności na potrzebę uzyskania kompletnej dokumentacji płacowej z okresu zatrudnienia w (...) Huta (...) i następnie w oparciu o nią i zeznania świadków Sąd Okręgowy powinien ustalić faktyczny charakter pracy ubezpieczonego uwzględniając fakt, iż z dniem 26 stycznia 1982 roku uzyskał on uprawnienia ślusarza maszynowego. Tym samym Sąd ponownie rozpoznając sprawę winien ustalić czy ubezpieczony w okresie od 16 września 1970 roku do 31 grudnia 1998 roku wykonywał pracę tokarza, jak to jest w świadectwie pracy, czy też od 26 stycznia 1982 roku prace przy remoncie parowozów na gorąco oraz prace w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów szynowych.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd ustalił i zważył, co następuje:

J. Ł. urodził się (...).

W dniu 21 stycznia 2015 roku ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury.

Na dzień 1 stycznia 1999 roku wnioskodawca wykazał staż emerytalny w wymiarze 31 lat, 1 miesiąca i 16 dni okresów składkowych oraz 2 miesiące i 14 dni okresów nieskładkowych.

W okresie od 1 września 1967 roku do 31 sierpnia 2000 roku wnioskodawca pracował w Hucie (...), następnie po przejęciu w trybie art. 23¹ k.p.

w (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością do 31 grudnia 2005 roku i ponownie po przejęciu w trybie art. 23¹ k.p. do 30 września 2014 roku

w (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością na stanowiskach:

- pracownika młodocianego w okresie od 1 września 1967 roku do 15 września 1970 roku;
- tokarza w wydziale kolejowym w okresie od 16 września 1970 roku do 25 stycznia 1982 roku;
- ślusarza maszynowego w okresie od 26 stycznia 1982 roku do 30 września 2001 roku;
- mechanika – operatora obrabiarek w okresie od 1 października 2001 roku do 30 kwietnia 2014 roku oraz
- operatora urządzeń skrawających w okresie od 1 maja 2014 roku do 30 września 2014 roku.

Ubezpieczony po zakończeniu praktycznej nauki zawodu zatrudniony został na stanowisku tokarza i taką pracę wykonywał do czasu uzyskania uprawnień ślusarza maszynowego, tj. do 26 stycznia 1982 roku. Po uzyskaniu tych uprawnień skierowany został do pracy przy naprawie parowozów, a czynności te wykonywane były zarówno na gorąco jak i na zimno. Po wycofaniu parowozów, co nastąpiło około roku 1990 roku, odwołujący zajmował się naprawą lokomotyw spalinowych, a prace te wykonywane były zarówno w kanałach remontowych, jak i poza nimi. Ponadto w razie potrzeby wykonywał on także prace tokarskie polegające na dorabianiu brakujących części.

(vide: akta rentowe, akta osobowe ubezpieczonego z (...)) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, zeznania świadków R. G. (1) k. 103v., W. K. k. 104, E. G. k. 104 oraz wyjaśnienia ubezpieczonego słuchanego w charakterze strony k. 40-40v., k. 63v. i k. 104v.)

Zgodnie z art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2016 roku Dz. U. Nr 887 ze zm.) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz

2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem (ust. 2).

Od dnia 1 stycznia 2013 roku wykreślony został obowiązek rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Jak stanowi art. 27 powyższej ustawy ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 roku przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki:

1) osiągnęli wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn;

2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

W myśl zaś art. 32 ust. 1 powołanej wyżej ustawy ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 roku, będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1. Dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ust. 1, za pracowników zatrudnionych

w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach

o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia (art. 32 ust. 2). Wiek emerytalny, o którym mowa wyżej, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wykonującym pracę w warunkach szczególnych przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych z uwzględnieniem art. 32 ust. 4a (art. 32 ust. 4). Art. 32 ust. 4a utracił moc z dniem 24 czerwca 2004 roku na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 czerwca 2004 roku (Dz. U. Nr 144, poz. 1530), z powodu niezgodności z art. 2 i 32 Konstytucji RP. Co należy rozumieć przez przepisy dotychczasowe zostało wyjaśnione w uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 roku III ZP 30/01 (OSNP 2002/10, poz. 243). Według Sądu Najwyższego przez „przepisy dotychczasowe” należy rozumieć niektóre normy rozporządzenia, jednakże nie całość przepisów rozporządzenia Rady Ministrów

z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Zgodnie z §1 ust. 1 wyżej wskazanego aktu prawnego rozporządzenie stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymienione w § 4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia, zwanych dalej "wykazami". Właściwi ministrowie, kierownicy urzędów

centralnych oraz centralne związki spółdzielcze w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalali w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B (§ 1 ust. 2). Okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Okresy pracy te, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy (§ 2 wyżej powołanego rozporządzenia).

Przepisy § 1 ust. 2 i 3 rozporządzenia, zgodnie z powołanym wyżej orzeczeniem Sądu Najwyższego nie należą do „przepisów dotychczasowych”, bowiem nie normują materii wskazanej w art. 32 ust. 4 powołanej ustawy, czyli nie określają ani wieku emerytalnego, ani rodzajów i stanowisk pracy, ani warunków przechodzenia na emeryturę. Stanowisko Sądu Najwyższego znalazło również potwierdzenie

w uzasadnieniu powołanego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 czerwca 2004 roku.

Za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej "wymaganym okresem zatrudnienia", uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia (§3 rozporządzenia). Pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1)osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach (§4 powołanego wyżej rozporządzenia).

W niniejszej sprawie bezspornym jest, iż na dzień 1 stycznia 1999 roku ubezpieczony wykazał wymagany okres zatrudnienia. Spornym zaś jest, czy J. Ł. przepracował na ten dzień 15 lat w warunkach szczególnych.

Ubezpieczony w celu wykazania wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach przedłożył świadectwo pracy z (...) Huta (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w C. z adnotacją o wykonywaniu prac na stanowiskach pracownika młodocianego, tokarza, mechanika – operatora obrabiarki, operatora urządzeń skrawających.

Organ rentowy odmówił uwzględnienia powyższego okresu, z uwagi na brak świadectwa pracy w szczególnych warunkach.

Okresy pracy w warunkach szczególnych wskazane w powołanym wyżej rozporządzeniu w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach mogą być wykazywane przez zainteresowanego, przed Sądem wszelkimi środkami dowodowymi, a przewidzianymi przez kodeks postępowania cywilnego, a w szczególności dokumentami z osobowych akt pracowniczych, zeznaniami świadków, przesłuchaniem stron. Przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków przed organem rentowym nie jest dopuszczalne (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 1985 roku - III UZP 5/85 LEX nr 14635, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1984 roku - III UZP48/84LEX nr 14630 uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 roku - III UZP 6/84 LEX nr 14625).

W obecnym stanie prawnym zarządzenia resortowe zawierające uściślenia dokonane w innym okresie przez właściwych ministrów, polegające na ustaleniu wykazów stanowisk, powołane w świadectwach wykonywania prac w warunkach szczególnych zakwestionowanych przez organ rentowy nie mają wartości normatywnych, lecz jedynie informacyjną. „W państwie prawnym nie jest dopuszczalne zamieszczanie w rozporządzeniu jako akcie wykonawczym upoważnienia do podejmowania określonych działań przez inny podmiot

i wyposażanie go w kompetencje wykonawcze. W świetle Konstytucji z 1997 roku rozporządzenie jako akt wykonawczy oparty na ustawie nie może zawierać subdelegacji. W konsekwencji, przedmiotem wykładni są wyłącznie przepisy ustawy

i wydane na jej podstawie akty wykonawcze [...]. W rezultacie zatem o spełnieniu przesłanki "praca w szczególnych warunkach" przesądza wykonywanie pracy wymienionej w załącznikach A i (...) do rozporządzenia z 7.II.1983 r., które stanowią integralną część rozporządzenia jako aktu wykonawczego, niezależnie od tego, w jakim zakładzie praca taka była (lub jest) wykonywana." (por. glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 1999 III RN 25/99 T. M. OSP 2002/4/48 t. 2).

Zdaniem Sądu ubezpieczony nie wykazał, iż pracował w warunkach szczególnych przez wymagany okres 15 lat.

Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym zwłaszcza z akt osobowych, zeznań świadków jak i wyjaśnień samego odwołującego wynika, iż po zakończeniu praktycznej nauki zawodu przyjęty został do pracy na stanowisku tokarza. Pracę tę wykonywał na wydziale kolejowym, oddziale remontu parowozów, a następnie lokomotyw spalinowych. Z dniem 26 stycznia 1982 roku ubezpieczony otrzymał tytuł robotnika wykwalifikowanego w zawodzie ślusarza maszynowego i od tego momentu skierowany został do prac przy remontach parowozów. Prace te wykonywane były zarówno na gorąco jak i na zimno. Remonty na gorąco dotyczyły głównie bieżących i niewielkich napraw, tak aby lokomotywa mogła szybko wrócić do pracy. Z kolei większe remonty jak czyszczenie kotła czy wymiana rur możliwa była wyłącznie przy wygaszonym kotle. Po wycofaniu parowozów ubezpieczony skierowany został do prac przy remontach lokomotyw spalinowych, gdzie zajmował się ich kompleksową naprawą. Prace te wykonywane były zarówno w kanałach remontowych jak i poza nim. Dodatkowo w razie potrzeby ubezpieczony wykonywał także prace tokarskie. Charakter oraz wymiaru czasu pracy J. Ł. stanowczo potwierdzili powołani w sprawie świadkowie. I tak W. K. zatrudniony początkowo na takim samym stanowisku co ubezpieczony zeznał, iż naprawy parowozów wykonywane były zarówno na gorąco jak i na zimno. Naprawy na gorąco dotyczyły wyłącznie niewielkich i bieżących usterek. Powyższe wynikało z faktu i wygaszenie jak i ponowne rozpalenie kotła takiej lokomotywy trwało aż 8 godzin. Tym samym, jak zeznał R. G. (2) naprawy na gorąco dotyczyły tylko takich napraw, których wykonanie gwarantowało szybki powrót lokomotywy do pracy. Natomiast kompleksowe przeglądy, w tym czyszczenie kotłów i wymiana rur możliwa była wyłącznie na zimno. Ubezpieczony wykonywał wszystkie prace przy naprawie tych parowozów, co zresztą sam przyznał. Mając na uwadze powyższe brak jest podstaw do zaliczenia tych prac do warunków szczególnych, albowiem zgodnie z wykazem A, dział VIII, poz. 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jako prace w warunkach szczególnych wymienione są wyłącznie prace przy remoncie parowozów na gorąco.

Brak jest również podstaw do zaliczenia do warunków szczególnych prac przy remontach lokomotyw spalinowych jako prac wykonywanych w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych (wykaz A, dział XIV, poz. 16 rozporządzenia), albowiem z przeprowadzonego postępowania dowodowego jednoznacznie wynika, iż ślusarze na wydziale kolejowym wykonywali kompleksowe remonty lokomotyw, tj. zajmowali się oni zarówno naprawą podwozia, układów elektrycznych jak i silnika. Z powyższego zatem wynika wprost, iż tylko część prac, w szczególności dotyczących napraw podwozia, wykonywanych było w kanałach remontowych- pozostałe wykonywane były poza kanałami. Powyższe stanowczo potwierdził E. G. wskazując, iż około połowy prac remontowych wykonywana była w kanałach remontowych. Reszta prac wykonywana była poza kanałem. Związane to było z faktem, iż w wydziale nie było podziału pracowników na mechaników kanałowych i pozostałych mechaników. Każdy pracownik wydziału kolejowego zajmujący się remontami lokomotyw wykonywał ich kompleksowe naprawy. Powyższe potwierdził także sam odwołujący. W takiej sytuacji niewątpliwym jest, iż prace wymienione w wykazie A, dział XIV, poz. 16 rozporządzenia nie były wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, co wyklucza możliwość ich zaliczenia do warunków szczególnych. Jest to tym bardziej uzasadnione biorąc pod uwagę fakt, iż w razie potrzeby odwołujący, poza remontami lokomotyw spalinowych, wykonywał także prace tokarskie.

Bez znaczenia dla możliwości przyznania wcześniejszej emerytury ma natomiast praca ubezpieczonego na stanowisku mechanika – operatora obrabiarek jako wykonywana po 31 grudnia 1998 roku.

Mając na uwadze powyższe Sąd orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.